

Minulega poletja planinca vremenska tožba

Vreme in razmere v gorah v meteorološkem poletju 2010

✍ Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

Meteorološko poletje, kaj in kdaj je to, smo ga letos sploh imeli? Vprašanja, ki si jih na začetku letošnje mokre oziroma poplavne jeseni v pričakovanju babjega poletja postavlja marsikateri ljubitelj gora. V splošnem lahko le povzamemo, da je bilo letošnjega gorniškega poletja konec že precej pred koncem avgusta, ko se zaključijo poletno meteorološko trimesečje. Še najbolje so jo odnesli tisti, ki so jo mahnili kam višje sredi julija, osrednjega poletnega meseca, ko je bil nad nami daljši vročinski val. Na začetku in koncu pa nič od vremena, še več, prav na zaključku poletja so ponekod celo padli avgustovski rekordi najvišjih dnevni temperatur, ki so bili tako nizki kot še nikoli, odkar beležimo vremenske podatke. Če nas ne ogreje vreme, si moramo pač pomagati z drugimi sredstvi – in kaj je lepšega za Slovence kot vzpon na katero od okoliških vzpetin. Konec septembra smo še vedno čakali na zlato jesen, a smo jo dočakali višje zgoraj le v barvi listja, ne pa tudi tiste vremenske jeseni, ki smo je vajeni. Upajmo, da nismo padli tudi v vremensko recesijo, in se pustimo tudi to pot, kakor vedno, presenetiti materi Naravi.

Zdaj pa si oglejmo, kako nam je narava ukrojila letošnje poletno vreme. Majska hlad (pomnimo – enajst dni s snegom na Kredarici!) in mokrotno vreme sta se obdržala vse do prvih junijskih dni, nato pa je vzelo sonce stvari v svoje roke. Do sredine meseca se je močno ogrelo, tudi v alpskih dolinah ob popoldnevih kar blizu 30 °C. Sledila je postopna ohladitev z obilico oblakov in padavin; okoli 21. v mesecu je

V letošnjem poletju je bilo malokrat tako – pogled s Kokske Kočne proti sosedu Grintovcu. FOTO: MIHA PAVSEK

v visokogorju zmrzovalo. Trend se je nato obrnil in že prvi dnevi astronomskega poletja so bili prav zares "poletni".

Nato je do zadnje julijske deкаде prevladovalo sončno in nenavadno toplo vreme, le okoli 7. in 18. v mesecu je bilo nekaj hladnejših dni. Ponekod je postalo precej sušno, saj so bile zadnje obilne padavine sredi junija. Konec meseca je prinesel občutno osvežitev in nekaj več dežja, v gorah tudi snega, s čimer smo večinoma vsaj

navidezno oziroma statistično ušli suši, dejansko pa seveda marsikje ne. Zadnji poletni mesec je bil bolj muhast, obdobja lepega vremena so ravno ob vikendih – kot za stavo – prekinjala padavinska obdobja, temperature pa so večkrat zanihale navzgor in navzdol. V visokogorju je bilo najtopleje tik pred hladnim udarom, natančneje 26,8. Na Kredarici je bilo ta dan s povprečno dnevno temperaturo 13 °C kar za kakih 8 °C pretoplo.

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU.

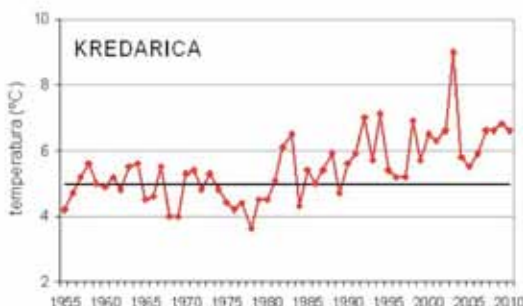
² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje.

Preglednica 1. Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološkem poletju 2010 ter primerjava s povprečjem obdobja 1971–2000.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1971–2000
Rateče (864 m)	17,0	1,8	401	92
Planina pod Golico (970 m)	16,2	1,5	608	126
Vojsko (1067 m)	16,1	1,7	554	107
Vogel (1535 m)	13,1	1,1	595	90
Krvavec (1740 m)	12,0	1,5	460	102
Kredarica (2514 m)	6,6	1,3	689	110

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

Slika 1: Trend povprečne poletne temperature zraka na Kredarici v obdobju 1955–2010 (rdeča črta) in povprečje 1961–1990 (črna črta). (Vir: ARSO)

Minulo poletje je nadaljevalo tradicijo zadnjih let (slika 1), ki odsevajo postopno ogrevanje in smo mu priča v zadnjih desetletjih. Junij in julij sta bila precej pretopla, okoli 2 °C nad povprečjem obdobja 1971–2000. Avgust je ostal v mejah "normale", s čimer je poskrbel, da tudi poletje kot celota ni bilo izjemno pretoplo. Kot smo poleti že vajeni, so bile padavine prostorsko precej neenakomerno porazdeljene. Poletne plohe in nevihte so prinesle ponekod več, drugod pa manj dežja. V splošnem je bil junij nekoliko presuh, prav tako večji del julija. Avgusta je krepko namakalo Alpe, le na širšem območju Snežnika je dežja primanjkovalo. Ko potegnemo črto čez vseh 92 dni, posebno izrazitih odklonov ni opaziti. Kar zadeva snežno odejo, je bil potek talilne sezone v visokogorju pričakovan, deloma tudi zaradi nadpovprečno snežne zime. Zadnji dan, ko so jo na Kredarici uradno še zabeležili, je bil 1. julij, kar je

malo dlje kot ponavadi. Največ do sedaj, kar 25 dni, pa je ležala snežna odeja davnega julija 1978. Večinoma je bilo malenkost več sončnega vremena, za kar sta bila "zaslužna" predvsem junij in julij.

Kot vedno zaključujemo vremenski opis poletja z izrednimi dogodki. Tokrat lahko omenimo dve nagli ohladitvi, ki sta v visokogorju na mah prekopili letni čas iz poletja na zimo. Prvič se je to zgodilo s 23. na 24. julij, ko se je dnevna temperatura spustila za 6 do 10 °C. Še bolj temperaturno dinamičen je bil zaključek poletja. 26. avgusta je bilo še lepo toplo, čez štiri dni pa je povprečna dnevna temperatura v goratem svetu padla pod 7 °C. Na Kredarici je znašal padec kar 16 °C in poletje so tam zaključili kar s celodnevno zmrzaljo! Sicer je Kredarico kar nekajkrat pobelil sneg: 3., 20. in 21. junija ter 30. julija, ko so namerili 10 ali 15 centimetrov sveže beline. Nasprotno so v juliju tudi v alpskih dolinah,

na primer v Ratečah, kot za šalo seštevali vroče dneve (tiste, ko najvišja dnevna temperatura zraka preseže 30 °C). Njihovo štetje se je zaustavilo šele pri številki deset.

Tako smo torej dali v kraj letošnje meteorološko poletje, ki bi ga lahko na kratko še najbolje označili s prirejenim naslovom – letošnjega poletja planinca vremenska tožba. In ko smo že mislili, da slabše, kot je bilo, ne more biti, je prišel "povodni" september. Videti je, da bo treba razpisati za lepše vreme v gorah vsaj poizvedovalni referendum ali pa izvesti krajevne vremenske volitve. Na slednjih bomo zmagovalci vsi tisti, ki bomo tudi v prihodnje osvojili kakšno od brežin, vzpetin ali gora, namesto da v dolini razmišljamo o tem, ali lahko sedimo z eno ritjo na dveh stoli hkrati ali ne. Sicer pa konec dober, vse dobro – zdaj pa hitro pripravite nahrbtnike, preden nam gore spet pobeli. ◉

Rumenenje smrek v visokogorju

SLEČEVA RJA

Na zgornji gozdni meji v Julijskih Alpah, Kamniško-Savinjskih Alpah ter v Karavankah zaskrbljenost planincev povzroča porumenelost smrekovih iglic, ki so rumene zaradi glivične bolezni, imenovane slečeva rja. Slečeva rja je stalno prisotna v gorskih območjih, kjer skupaj raste smreka in sleč. Bolezen pospešujejo vlažne lege in deževna poletja. Snežna odeja, ki se je v gorovju zadržala dolgo v pomlad, in deževno poletje sta najverjetneje vzrok za obsežno in močno okužbo iglic v letošnjem letu. Bolezen povzroča najprej porumenitev, nato prezgodnje odpadanje smrekovih iglic, pri zelo močnih okužbah tudi zmanjšanje prirastek lesa, ne povzroča pa odmiranja dreves. Slečevo rjo bi lahko preprečili z uničevanjem dlakavega sleča, vendar je ta zaščiten pa tudi glede na majhno škodo, ki jo povzroča bolezen, je ta ukrep ekonomsko in ekološko neustrezen.

Slečevo rjo povzroča gliva *Chrysomyxa rhododendri*, ki je dvodomna in za svoj razvoj potrebuje dva gostitelja: smreko in sleč. Pozimi in spomladi povzroča pege na listih dlakavega sleča (*Rhododendron hirsutum*), kjer oblikuje trose in ti okužijo samo mlade, letošnje smrekove iglice ob brstitvi. Poleti okužene smrekove iglice porumenijo, na njih gliva oblikuje trosišča in trosi jeseni spet okužijo liste sleča. Rastišča smreke s slečem v podrasti se razprostirajo predvsem od 1000

Okužene iglice s trosišči (eciji) FOTO: MIHA ZABRET

metrov nadmorske višine in vse do zgornje gozdne meje v Alpah in Karavankah. Gliva povzroča prezgodnje odpadanje enoletnih iglic smrek in rahle poškodbe na listih sleča. Poleti in jeseni lahko na iglicah s slečevo rjo okuženih smrek že s prostim očesom opazimo več milimetrov dolge bele izrastke – trosišča glive povzročiteljice bolezni.

Povečan obseg poškodb smrek v goratem svetu delavci Zavoda za gozdove Slovenije in Oddelka za varstvo gozdov na Gozdarskem inštitutu Slovenije spremljamo od leta 2008 naprej. V letu 2008 smo zabeležili močno rumenenje mladih smrek na severnem pobočju Kriške gore v Kamniško-Savinjskih Alpah. Tudi v Julijskih Alpah so bili v zadnjih dveh letih zabeleženi posamezni predeli s povečanim obsegom poškodb, zlasti na osojnih legah, na dnu vrtač in na drugih območjih z več vlage.

Poškodbe v preteklih letih so bile omejene na mlade smreke in na smreke na vlažnih rastiščih, v letu 2010 pa so poškodbe prisotne na izjemno obsežnem območju. Ponekod so okužene cele krošnje smrek in vse letošnje iglice. V septembru so okužene iglice začele rjaveti in odpadati. Do zime bodo letošnje okužene iglice odpadle. Če so bile okužene vse letošnje iglice, bo na smrekovi vejici v naslednjih letih opazen prazen presledek med letniki zelenih iglic.

Marija Kolšek, Zavod za varstvo gozdov

S slečevo rjo prizadet gozd FOTO: MIHA ZABRET